РЕШЕНИЕ НА СЪДА (трети състав)

11 септември 2008 година *

По дело C-279/06

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 234 ЕО от Audiencia Provincial de Madrid (Испания) с акт от 16 юни 2006 г., постъпил в Съда на 27 юни 2006 г., в рамките на производство по дело

CEPSA Estaciones de Servicio SA

срещу

LV Tobar e Hijos SL,

СЪДЪТ (трети състав),

състоящ се от: г-н A. Rosas, председател на състав, г-н U. Lõhmus (докладчик), г-н J. Klučka, г-н A. Ó Caoimh и г-жа P. Lindh, съдии,

* Език на производството: испански.

генерален адвокат: г-н P. Mengozzi,
секретар: г-жа C. Strömholm, администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 7 юни 2007 г.,

като има предвид становищата, представени:

— за CEPSA Estaciones de Servicio SA, от адв. A. Martínez Sánchez, адв. J. Folguera Crespo и адв. F. Lorente Hurtado, abogados,

— за LV Tobar e Hijos SL, от адв. A. Hernández Pardo, адв. M. Gaitán Luján и адв. S. Beltrán Ruiz, abogados,

— за Комисията на Европейските общности, от г-жа K. Mojzesowicz, както и от г-н E. Gippini Fournier и г-н F. Castillo de la Torre, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 13 март 2008 г.,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 81 ЕО и членове 10—13 от Регламент (ЕИО) № 1984/83 на Комисията от 22 юни 1983 година за прилагането на член [81], параграф 3 от Договора към категории споразумения за изключително закупуване (ОВ L 173, стр. 5 и поправка ОВ L 79, 1984 г., стр. 38), изменен с Регламент (ЕО) № 1582/97 на Комисията от 30 юли 1997 година (ОВ L 214, стр. 27, наричан по-нататък „Регламент № 1984/83“).

2 Запитването е отправено в рамките на спор между CEPSA Estaciones de Servicio SA (наричано по-нататък „CEPSA“), ищец в главното производство, и LV Tobar e Hijos SL (наричано по-нататък „Tobar“), ответник в главното производство, във връзка с неизпълнението от последното на сключения между тези две дружества договор за изключително закупуване.

Общностна правна уредба

3 Регламент № 1984/83 е изключвал от приложното поле на член 85, параграф 1 от Договора за ЕО (понастоящем член 81, параграф 1 ЕО) някои категории споразумения за изключително закупуване и съгласувани практики, които при нормални обстоятелства са отговаряли на предвидените в параграф 3 от посочения член условия, с довода, че в общия случай са водели до подобряване на дистрибуцията на стоките.

4 Съображения 5, 6, 13, 15 и 17 от посочения регламент гласят следното:

„(5) доколкото посочените в настоящия регламент споразумения за изключително закупуване водят в общия случай до подобряване на дистрибуцията; доколкото позволяват на доставчика да планира продажбите на своите стоки с по-голяма точност и за по-дълъг срок и гарантират на дистрибутора, че неговите потребности ще бъдат непрекъснато удовлетворявани в течение на срока на договора; доколкото по този начин заинтересованите предприятия имат възможност да ограничат рисковете от промени на пазарните условия и да снижат разходите си за дистрибуция;

(6) доколкото тези споразумения улесняват промоцията на продажбите на една стока и водят до засилен маркетинг, тъй като, в отговор на задължението за изключително закупуване, доставчикът по правило има задължение да допринася за подобряване на структурата на дистрибуторската мрежа, за качеството на обслужване при продажбите или за техния успех; доколкото в същото време те поощряват конкуренцията между стоки на различни производители; доколкото определянето на няколко дистрибутори, които са длъжни да купуват изключително от доставчика и поемат разходите по промоцията на продажбите, обслужването на клиенти и поддържането на стокови наличности, често е най-ефективният, а дори и единственият начин за производителя да влезе на даден пазар и да се изправи срещу конкуренцията на други производители; [...]

[...]

(13) доколкото [договорите за доставка на бира и договорите за зареждане на бензиностанции] като общо правило се отличават с това, че от една страна, доставчикът предоставя на дистрибутора специални икономически и финансови предимства, като оказва принос за неговото финансиране, дава му или осигурява за него заеми при благоприятни условия, предоставя му терен или помещения, необходими за стопанисването на помещението за продажба и потребление на напитки или на

бензиностанцията, снабдява го със съоръжения и оборудване или предприема други инвестиции в негова полза, и че от друга страна, дистрибуторът поема дългосрочно задължение за изключително закупуване, което в повечето случаи е придружено със забрана да се търгува с конкурентни изделия;

[…]

(15) доколкото икономическите и финансови предимства, предоставени на дистрибутора от доставчика, улесняват в значителна степен изграждането или модернизирането, както и поддръжката и използването на помещения за продажба и потребление на напитки и на бензиностанции; […]

[…]

(17) доколкото […] задължение за изключително закупуване на смазки и свързаните с тях изделия на петролна основа може да бъде допусната само при условие че доставчикът осигурява на дистрибутора специални технически съоръжения за осъществяване на дейност по смазването или финансира снабдяването му с тях; […]“ [неофициален превод]

5 Особените разпоредби относно споразуменията, сключени с оператори на бензиностанции (наричани по-нататък „споразуменията за бензиностанции“) са се съдържали в членове 10—13 от Регламент № 1984/83.

6 По смисъла на член 10 от този регламент:

„В съответствие с член 85, параграф 3 от Договора и с условията, предвидени в членове 11—13 от настоящия регламент, член 85, параграф 1 от Договора се обявява за неприложим към споразумения, по които страни са само две предприятия и с които едната страна (дистрибутор) се споразумява с другата (доставчик), в замяна на предоставени специални икономически или финансови предимства, да купува само от доставчика, или от свързано с него предприятие, или от друго предприятие, на което доставчикът е поверил дистрибуцията на своите стоки, някои определени в споразумението моторни горива на петролна основа или някои моторни горива и други горива на петролна основа, с цел препродажба в бензиностанция, посочена в споразумението.“ [неофициален превод]

7 Член 11 от посочения регламент е определял:

„Като се изключи задължението, указано в член 10, на дистрибутора не може да бъде налагано друго ограничение в конкуренцията освен:

а) задължението да не продава в бензиностанцията, посочена в споразумението, моторни и други горива, доставяни от други предприятия;

б) задължението да не използва в бензиностанцията, посочена в споразумението, смазки или свързаните с тях изделия на петролна основа, предлагани от други предприятия, ако доставчикът или свързано с него предприятие са осигурили на дистрибутора или са финансирали снабдяването му с оборудване за смяна на масла или други съоръжения за смазване на моторни превозни средства;

в) задължението да рекламира в или извън бензиностанцията, посочена в споразумението, стоки, доставяни от други предприятия, само в съответствие с дела на тези стоки в общия реализиран в бензиностанцията оборот;

г) задължението техническото обслужване на оборудването, притежавано от доставчика или финансирано от него или от свързано с него предприятие, да бъде извършвано от доставчика или от предприятие, посочено от него.“ [неофициален превод]

8 Член 12 от Регламент № 1984/83 е изброявал договорните клаузи и задължения, възпрепятстващи прилагането на член 10 от този регламент, сред които фигурира обстоятелството, че споразумението е сключено за неопределен срок или за повече от десет години.

9 Член 13 от същия регламент е предвиждал прилагането по аналогия на член 2, параграфи 1 и 3, член 3, букви а) и б), член 4, както и член 5 от него към споразуменията за бензиностанции.

10 Срокът на действие на Регламент № 1984/83 изтича на 31 декември 1999 г. На 1 януари 2000 г. влиза в сила Регламент (ЕО) № 2790/1999 на Комисията от 22 декември 1999 година за прилагането на член 81, параграф 3 от Договора за категориите вертикални споразумения и съгласувани практики (ОВ L 336, стр. 21; Специално издание на български език, 2007 г., глава 8, том 1, стр. 66).

11 Член 3, параграф 1 от Регламент № 2790/1999 предвижда:

„Съгласно [да се чете: „При спазване на“] параграф 2 от настоящия член изключението [да се чете: „освобождаването“], предвидено в член 2, се прилага, при условие че пазарният дял, притежаван от доставчика, не надвишава 30 % от релевантния пазар, на който той продава договорните стоки или услуги.“

12 Член 4 от същия регламент предвижда, че освобождаването от прогласената в член 81, параграф 1 ЕО забрана „не се прилага към вертикални споразумения, които пряко или косвено, независимо от или в комбинация с други фактори под контрола на страните, имат за предмет:

а) ограничаването на способността на купувача да определя продажната си цена, без това да нарушава възможността на доставчика да налага максимална продажна цена или да препоръчва продажна цена, при условие че не достигат до фиксирана или минимална продажна цена в резултат на натиск или по подбуди, предложени от някоя от страните;

[…]“

13 Съгласно член 5, буква а) от посочения регламент освобождаването, предвидено в член 2 от него, не се прилага към всяко пряко или косвено задължение за въздържане от конкуренция, продължителността на което е неограничена или надхвърля пет години. Задължение за въздържане от конкуренция, което може мълчаливо да бъде подновено след петгодишен период, трябва да се счита за сключено за неопределен срок.

14 По силата на член 12 от Регламент № 2790/1999 освобождаването, предвидено по-специално в Регламент № 1984/83, продължава да се прилага до 31 май 2000 г. Забраната, залегнала в член 81, параграф 1 ЕО, не се прилага през периода от 1 юни 2000 г. до 31 декември 2001 г. по отношение на споразуменията, вече влезли в сила на 31 май 2000 г., които не отговарят на условията за освобождаване, предвидени в Регламент № 2790/1999, но отговарят на условията, предвидени в Регламент № 1984/83.

Спорът по главното производство и преюдициалните въпроси

15 На 7 февруари 1996 г. страните в главното производство сключват „договор за предоставяне на правото да се носи фирменото наименование и да се използва изображението, за техническа и търговска помощ и за снабдяване при режима на оператор-комисионер на бензиностанция“ (наричан по-нататък „разглеждания в главното производство договор“).

16 По силата на посочения договор Tobar се задължава да купува изключително от CEPSA моторни и други горива, както и смазки и други свързани продукти (наричани по-нататък „петролни продукти“) с оглед препродажбата им в своята бензиностанция при продажна цена за потребителите и при условия и техники за продажба и стопанисване, определени от споменатия доставчик. Договорът е сключен за срок от десет години, който може да се продължава с последователни периоди от по пет години чрез изрично писмено съгласие с предизвестие от поне шест месеца. Задължението за изключително закупуване на тези продукти се съпътства от клауза за въздържане от конкуренция, която забранява на Tobar да продава или рекламира конкурентни продукти или да участва в такива операции както в рамките на бензиностанцията, така и в околностите ѝ.

17 Tobar следва да заплаща на CEPSA цената на петролните продукти в срок от девет дни, считано от датата на доставянето им в бензиностанцията. Tobar е задължено също да осигури и представи на датата на първата доставка банкова гаранция, чийто общ размер възлиза на стойността на доставки в продължение на петнадесет дни, като CEPSA може да иска изпълнение по тази гаранция при липса на плащане в срок. Ако изпълнението на тази гаранция се окаже необходимо, то тогава Tobar ще бъде принудено да заплаща доставките авансово. Като възнаграждение Tobar получава пазарната комисиона, която е в сила за всяка бензиностанция. Заплащането на CEPSA, определено в зависимост от броя доставени в бензиностанцията литри, се извършва, като от определената от CEPSA продажна цена за потребителите с включен данък върху добавената стойност (наричан по-нататък „ДДС“) се приспада размерът на комисионата, като в него се включва този данък.

18 Що се отнася до клаузите, свързани с разпределянето на разходите и рисковете, от акта за препращане е видно, че Tobar е длъжно да поема свързаните с петролните продукти рискове от момента на доставката им от доставчика в

резервоарите за складиране, включително волуметричния риск, и да ги съхранява при условията, необходими за избягване на загуба или влошаване на продуктите. Както спрямо доставчика, така и спрямо трети лица посоченото дружество носи отговорност за всяка загуба или замърсяване или за всяко смесване, което може да влоши качеството на посочените продукти, както и за всяка вреда, която може да бъде причинена от тях. Освен това Tobar гарантира и отговаря за клиентите, които с негово посредничество са се присъединили към използването на кредитната карта CEPSA CARD или на които пряко е отпуснало кредит. Tobar участва и във финансирането на малка част от разходите, свързани с използването на картата за клиентска лоялност на CEPSA.

19 Последното дружество, от своя страна, поема транспортните разходи за петролните продукти, както и разходите за инсталиране и поддръжка, свързани с изображението на своята марка в бензиностанцията. То прехвърля на Tobar резервоарите и помпите за бензин, които последното следва да използва единствено за продажба на доставени от CEPSA продукти и да ги върне при прекратяването на договора. Tobar обаче е задължено да осигури „гаранция при първо поискване“ в полза на CEPSA за покриване на стойността на техническите съоръжения.

20 На 2 ноември 2001 г. CEPSA изпраща на Tobar писмо, с което му позволява от този момент да намали продажната цена на петролните продукти, без обаче да намалява приходите на CEPSA.

21 През 2003 г., след като изпраща множество писма до CEPSA, Tobar престава да се снабдява от CEPSA и прикрива неговото лого върху съоръженията на бензиностанцията.

22 В течение на 2004 г. Tobar предявява срещу CEPSA иск, с който цели анулирането на разглеждания в главното производство договор, като изтъква, че той е несъвместим с член 81 ЕО и че предметът му е незаконосъобразен поради обстоятелството, че определянето на продажната цена на петролните продукти е оставено единствено на преценката на CEPSA. Tobar иска и присъждането на обезщетение.

23 CEPSA оспорва основателността на този иск и предявява насрещен иск, с който настоява за изпълнението на посочения договор или за прекратяването му, ако неговото изпълнение се окаже невъзможно, като същевременно иска обезщетение за претърпените вреди.

24 На 29 юли 2005 г. Juzgado de Primera Instancia № 3 de Madrid анулира посочения договор с довода, че не е съвместим с член 81, параграф 1 ЕО, както и с Регламент № 1984/83 и Регламент № 2790/1999. CEPSA обжалва това съдебно решение пред препращащата юрисдикция.

25 При тези условия Audiencia Provincial de Madrid решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) а) Следва ли член 81, параграф 1 ЕО да се тълкува в смисъл, че договор за снабдяване, предоставящ правото да се носи фирменото наименование на доставчика, сключен през 1996 г. между предприятие за дистрибуция на петролни продукти и предприятие — оператор на бензиностанция, с който то се задължава да продава изключително моторните и други горива на доставчика в продължение на определен период и да не продава доставени от други дистрибутори продукти, попада в приложното поле на тази разпоредба, поради факта че посоченото по-горе задължение предполага споразумение за въздържане от конкуренция, макар и този договор да може поради икономическото си значение да се счита като договор за представителство?

б) Ако договорът наистина попада в приложното поле на тази разпоредба, може ли да се ползва от освобождаване от забраната, ако отговаря на предвидените в Регламент № 1984/83 условия, по-специално тези, които са свързани с продължителността?

в) Ако случаят е такъв, изискват ли разпоредбите на членове 10 и 12 от посочения по-горе регламент — които позволяват клауза за въздържане от конкуренция да бъде сключена за продължителност, по-голяма

от пет години, в качеството на възнаграждение за предоставянето на икономически и финансови предимства — тези икономически или финансови предимства да бъдат съществени, или е достатъчно те да не бъдат незначителни? Могат ли тези разпоредби да се тълкуват в смисъл, че такива предимства се считат за предоставени в случай на договори за снабдяване, даващи правото да се носи фирменото наименование на доставчика, с които доставчикът поема разходите по инсталирането и поддръжката, свързани с изображението на неговата марка в бензиностанцията, и когато прехвърля резервоарите и помпите за бензин, които без писмено разрешение на доставчика операторът на бензиностанцията не може да използва за продажба на продукти, различни от доставените от споменатия доставчик, и които той е длъжен да му върне, когато прекрати разрешеното им използване, като стойността им е покрита от гаранция при първо поискване, осигурена от оператора на бензиностанцията в полза на доставчика?

г) Ако посоченото по-горе освобождаване не намира приложение, предвидената в член 81, параграф 2 ЕО нищожност по право засяга ли договора в неговата цялост?

2) а) Следва ли член 81, параграф 1 ЕО да се тълкува в смисъл, че договор за снабдяване, даващ правото да се носи фирменото наименование, като договора в конкретния случай, доколкото предвижда, че предприятието собственик на бензиностанцията е длъжно да продава изключително доставените от доставчика моторни и други горива на определена от него продажна цена за потребителите, по принцип се излага на забраната за всяко ограничаване на конкуренцията, поради това че продажната цена е определена с договора, като се има предвид неговото икономическо значение, и по-специално обстоятелството, че операторът на бензиностанцията поема рисковете и участва в разходите, свързани с доставката на стоките по договора и с рекламата на тяхната продажба, с оглед на следните фактори:

i) Операторът на бензиностанцията се задължава да продава изключително доставените от доставчика смазки и други свързани продукти, предназначени за автомобилните мотори, както и моторни и други горива на продажна цена за потребителите и при условия и техники за продажба и стопанисване, определени от доставчика, за период от десет години, който може да

се продължава с последователни периоди от по пет години чрез изрично писмено съгласие за всеки от тях с предизвестие от най-малко шест месеца;

ii) Операторът на бензиностанцията поема свързаните с моторните и други горива рискове от момента на доставката им от доставчика в резервоарите за складиране, включително волуметричния риск. От приемането на продуктите посоченият оператор е длъжен да ги съхранява при условията, необходими за избягване на всяка загуба или влошаване на продуктите, и при необходимост носи отговорност както спрямо доставчика, така и спрямо трети лица за всяка загуба, замърсяване или за всяко смесване, което може да влоши качеството на посочените продукти, както и за всяка вреда, която може да бъде причинена от тях;

iii) Операторът на бензиностанцията е длъжен да заплаща на доставчика цената на моторните и други горива в рамките на девет дни, считано от датата на доставянето им в бензиностанцията, като банкова гаранция трябва предварително да бъде осигурена и представена на датата на първата доставка за общата стойност на доставките в продължение на петнадесет дни. При липса на плащане, освен че доставчикът може да иска изпълнение на осигурената от оператора на бензиностанцията гаранция, последният би бил длъжен да заплаща цената на доставката преди доставянето на продуктите в бензиностанцията. Операторът на бензиностанцията извършва заплащането, като от определената от дистрибуторското дружество продажна цена за потребителите с включен ДДС приспада размера на „комисионата“, на която има право, като включва в нея полагащия се ДДС. Доставеното гориво се продава в рамките на срок, който като цяло е доста по-кратък от изискванията деветдневен срок за заплащането от ищеца на ответника. Ежемесечно дистрибуторското дружество в зависимост от случая дебитира или кредитира оператора на бензиностанцията поради варирането в посока нагоре или надолу на цените, определени за доставяните горива. Разходите за превоз на продуктите се поема от доставчика;

iv) Операторът на бензиностанцията гарантира и отговаря за клиентите, които с негово посредничество са се присъединили към

използването на кредитната карта, създадена и управлявана от групата дружества, към която принадлежи доставчикът, инкасира дохода от извършените чрез споменатата кредитна карта продажби през месеца, следващ този, през който са извършени тези продажби, участва във финансирането на малка част от разходите, свързани с използването на картата за клиентска лоялност на дистрибуторското дружество за петролни продукти, и поема риска относно неплатените дългове на клиентите, на които той пряко е отпуснал кредит;

v) Дружеството за снабдяване с петролни продукти поема свързаните с изображението на своята марка разходи за инсталиране и поддръжка в бензиностанцията и освен това прехвърля на оператора на бензиностанцията резервоарите и помпите за бензин, които той без писменото съгласие на доставчика не може да използва за продажба на различни от доставените от последния продукти — оборудване, което е оценено точно на стойността, за която операторът е осигурил гаранция при първо поискване в полза на доставчика.

б) Ако случаят е такъв, следва ли Регламент [№ 1984/83], и в частност членове 10—13 от него, да се тълкуват в смисъл, че договор от такова естество попада в приложното поле на тези разпоредби, така че предвидената в член 81, параграф 1 ЕО забрана не би била приложима, ако договорът отговаря на изискванията от тези разпоредби условия, за да се ползва от освобождаването?

в) В този случай следва ли да се тълкува член 11 от същия регламент, тъй като в разглеждания договор е предвидено повече от едно ограничение на конкуренцията, доколкото освен клаузата за изключително снабдяване, която обуславя липсата на конкуренция, друга договорна разпоредба предвижда, че продажната цена се определя от доставчика? Позволява ли предоставеното през ноември 2001 г. от [доставчика] на [оператора на] бензиностанцията разрешение, с което на [последния] се разрешава да понижи продажните цени, без да засяга приходите [на посочения доставчик], да се счита, че договорът е действителен?“

По преюдициалните въпроси

Предварителни бележки

26 С преюдициалното си запитване препращащата юрисдикция поставя на Съда два въпроса, всеки от които е подразделен на няколко части, които предвиждат различни хипотези в зависимост от това как ще се квалифицира разглежданият в главното производство договор. Първият въпрос се поставя при хипотезата, че този договор бъде квалифициран като договор за представителство, докато вторият въпрос се основава на хипотезата, при която споменатият договор е сключен между две самостоятелни предприятия.

27 Препращащата юрисдикция по същество иска да се установи приложимостта на предвидената в член 81, параграф 1 ЕО забрана и евентуално на установеното от Регламент № 1984/83 групово освобождаване с оглед на обстоятелствата по главното производство. Със своя първи и втори въпрос, буква а) посочената юрисдикция обаче не цели да получи от Съда тълкуване на понятието за споразумение между предприятия по смисъла на посочената разпоредба, за да може впоследствие да прецени дали разглежданият в главното производство договор попада в приложното поле на тази разпоредба, а приканва Съдът сам да извърши тази преценка.

28 Следва да се напомни, че по силата на член 234 ЕО, основаващ се на ясно разделение на функциите между националните юрисдикции и Съда, последният е оправомощен единствено да се произнася по тълкуването или действителността на дадена общностна разпоредба с оглед на фактите, които са му посочени от националната юрисдикция, и че за сметка на това последната следва да прилага разпоредбите на общностното право към даден конкретен случай. Следователно Съдът няма правомощие да се произнася по обстоятелствата в главното производство или да прилага спрямо национални мерки или положения общностните разпоредби, които е разтълкувал, тъй като по тези въпроси правомощие има само националната юрисдикция (вж. по-специално Решение от 22 юни 2000 г. по дело Fornasar и др., C-318/98, Recueil, стр. I-4785, точка 32 и Решение от 16 октомври 2003 г. по дело Traunfellner, C-421/01, Recueil, стр. I-11941, точка 21).

29 От акта за препращане обаче е видно, че представеното пред Съда искане за тълкуване се основава на твърдения на страните в главното производство, чиято основателност все още не е проверена от националната юрисдикция. Освен това в представените си пред Съда писмени и устни становища страните в главното производство изразяват съществено несъгласие относно обстоятелствата по спора, с който е сезирана препращащата юрисдикция.

30 В това отношение е важно също да се напомни, че в рамките на предвиденото в член 234 ЕО производство Съдът не може да се произнася по спор относно фактическо положение. Такъв спор, както впрочем всяка преценка на обстоятелствата по делото, спада към компетентността на националния съд (вж. Решение от 15 ноември 1979 г. по дело Denkavit Futtermittel, 36/79, Recueil, стр. 3439, точка 12, както и Решение от 9 юни 2005 г. по дело HLH Warenvertrieb и Orthica, C-211/03, C-299/03 и C-316/03—C-318/03, Recueil, стр. I-5141, точка 96).

31 Съдът следва обаче да даде на препращащата юрисдикция полезен отговор, който да ѝ позволи да се произнесе по спора, с който е сезирана (вж. по-специално Решение от 11 октомври 2007 г. по дело Freeport, C-98/06, Recueil, стр. I-8319, точка 31).

32 Тъй като квалификацията на разглеждания в главното производство договор в светлината на правилата за конкуренция е от съществено значение за разрешаването на спора, с който е сезирана препращащата юрисдикция, Съдът следва да напомни, на първо място, релевантните критерии за такава квалификация (първи и втори въпрос, буква а). На второ място, необходимо е да се анализира дали груповото освобождаване може да се приложи към посочения договор, като се имат предвид неговите клаузи, отнасящи се до продължителността на изпълнение (първи въпрос, букви б) и в), както и втори въпрос, буква б) и определянето на продажната цена за потребителите (втори въпрос, буква в). На трето място, поставя се въпросът за евентуална нищожност на договора по силата на член 81, параграф 2 ЕО (първи въпрос, буква г).

Относно съществуването на споразумение между предприятия по смисъла на член 81, параграф 1 ЕО

33 С първия и втория въпрос, буква а) препращащата юрисдикция иска да установи дали член 81, параграф 1 ЕО следва да се тълкува в смисъл, че той намира приложение към договор за изключително снабдяване с петролни продукти, притежаващ характеристиките на разглеждания в главното производство, на първо място, в хипотезата, при която този договор се счита като сключен между две независими предприятия, поради факта че продажната цена на посочените продукти за потребителите е определена от доставчика, и на второ място, в хипотезата, когато същият договор се счита като истински договор за представителство поради обстоятелството, че предвижда клауза за изключително снабдяване.

34 В това отношение следва да се напомни, че подобен въпрос вече е поставян на Съда в делото, по което е произнесено Решение от 14 декември 2006 г. по дело Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio (C-217/05, Recueil, стр. I-11987, наричано по-нататък „Решение по дело CEEES“). В това дело, също както в делото, довело до настоящото преюдициално запитване, са разглеждани договорни правоотношения между оператори на бензиностанции и техния доставчик, а именно CEPSA. Според самите изрази на акта за препращане разглежданият в главното производство договор е идентичен с тези, които са били предмет на преюдициалния въпрос, разгледан от Съда в Решение по дело CEEES.

35 В точка 38 от Решение по дело CEEES Съдът е установил, че вертикалните споразумения, каквито са споразуменията между CEPSA и операторите на бензиностанции, попадат в приложното поле на член 85 от Договора само когато операторът се счита за независим икономически оператор и когато следователно е налице споразумение между две предприятия.

36 Решаващият фактор обаче за определяне дали даден оператор на бензиностанция е независим икономически оператор се съдържа в сключеното с принципала споразумение, и по-специално в мълчаливите или изрични клаузи на това споразумение, отнасящи се до поемането на търговските и финансови рискове, свързани с продажбата на стоките на трети лица. Следователно въпросът за риска трябва да се анализира във всеки отделен случай и като се отчита по-скоро икономическата реалност, отколкото юридическата квалификация на договорното правоотношение според вътрешното право (Решение по дело CEEES, точка 46).

37 Освен това Съдът уточнява критериите, позволяващи на националния съд да прецени в светлината на фактическите обстоятелства по делото, с което е сезиран, действителното разпределение на търговските и финансови рискове между операторите на бензиностанциите и доставчика на горива.

38 На първо място, що се отнася до свързаните с продажбата на стоките рискове, презумира се, те се поемат от оператора на бензиностанцията, когато той става собственик на стоките, от момента на получаването им от доставчика, когато пряко или косвено поема свързаните с дистрибуцията на стоките разходи, по-специално разходите за превоз, когато поддържа запаси за своя сметка, когато поема отговорността за евентуално причинените на стоките вреди като загуба или влошаване, както и вредата, причинена от продадените стоки на трети лица, или когато понася свързания със стоките финансов риск в случая, когато е длъжен да заплати на доставчика сумата, която съответства на количеството доставени горива вместо на реално продаденото количество (вж. Решение по дело CEEES, точки 51—58).

39 На второ място, що се отнася до рисковете, свързани със специфичните за пазара инвестиции, а именно тези, които са необходими, за да може операторът на бензиностанция да преговаря или да сключва договори с трети лица, важно е да се провери дали последният извършва инвестиции в помещения или оборудване, като например резервоар за гориво, или в рекламни дейности. Ако това е така, посочените рискове са прехвърлени върху оператора (Решение по дело CEEES, точки 51 и 59).

40 Следва обаче да се подчертае, че обстоятелството, че операторът понася само незначителна част от рисковете, не е в състояние да направи член 81 ЕО приложим (вж. в този смисъл Решение по дело CEEES, точка 61), тъй като такъв оператор не става независим икономически оператор при продажбата на горива на трети лица. В този случай отношенията между оператора и доставчика са идентични с тези, които съществуват между представител и неговия принципал.

41 От точки 62 и 63 на Решение по дело CEEES произтича също, че дори в случай на договор за представителство само задълженията, наложени на посредника

във връзка с продажбата на стоките на трети лица за сметка на принципала, сред които е определянето на продажната цена за потребителите, не попадат в приложното поле на член 81 ЕО. За сметка на това клаузите за изключителност и въздържане от конкуренция, отнасящи се до отношенията между представителя и принципала в качеството им на независими икономически оператори, са в състояние да нарушат правилата за конкуренция, доколкото водят до затваряне на съответния пазар. Ето защо предвидената в член 81, параграф 1 ЕО забрана е приложима към споменатите клаузи.

42 В хипотезата, при която разглеждането на рисковете води до установяване съществуването на споразумение между предприятия по смисъла на член 81 ЕО, що се отнася до продажбата на стоки на трети лица, определянето на тяхната продажна цена за потребителите представлява изрично предвидено в параграф 1, буква а) от посочения член ограничение на конкуренцията, което поставя това споразумение под прогласената в тази разпоредба забрана, доколкото всички други условия за прилагането ѝ са налице, а именно това споразумение да има за цел или за резултат ограничаването в значителна степен на конкуренцията в рамките на общия пазар и да може да засегне търговията между държавите-членки (вж. в този смисъл Решение от 30 април 1998 г. по дело Cabour, C-230/96, Recueil, стр. I-2055, точка 48).

43 Освен това, що се отнася по-специално до споразуменията за изключително закупуване, важно е да се напомни практиката на Съда, според която дори тези споразумения да нямат за цел ограничаване на конкуренцията по смисъла на член 81 ЕО, все пак следва да се провери дали те нямат за резултат предотвратяване, ограничаване или нарушаване на конкуренцията. Преценката на последиците на дадено споразумение за изключително закупуване предполага необходимостта да се отчете икономическият и юридическият контекст, в който то съществува, и където може, заедно с други споразумения да допринесе за кумулативен ефект върху конкуренцията. Следователно е уместно да се анализира ефектът, който един такъв договор в съчетание с други договори от същия тип оказва върху възможностите за национални или с произход от други държави-членки конкуренти да получат достъп до съответния пазар или да увеличат пазарния си дял (вж. Решение от 28 февруари 1991 г. по дело Delimitis, C-234/89, Recueil, стр. I-935, точки 13—15 и Решение от 7 декември 2000 г. по дело Neste, C-214/99, Recueil, стр. I-11121, точка 25).

44 С оглед на предходните съображения на първия и втория въпрос, буква а) следва да се отговори, че договор за изключително снабдяване с петролни продукти може да попада в приложното поле на член 81, параграф 1 ЕО, когато

операторът на бензиностанцията поема в значителна степен един или няколко финансови и търговски риска, свързани с продажбата на тези продукти на трети лица, и когато този договор съдържа клаузи, които могат да нарушат конкуренцията, като клаузата за определянето на продажната цена за потребителите. В случая, когато операторът на бензиностанцията не поема такива рискове или поема само незначителна част от тях, в приложното поле на посочената разпоредба могат да попаднат единствено задълженията, възложени на оператора в рамките на предлаганите от него посреднически услуги на принципала, каквито са клаузите за изключителност и за въздържане от конкуренция. Препращащата юрисдикция следва да провери освен това дали разглежданият в главното производство договор има за резултат предотвратяване, ограничаване или нарушаване на конкуренцията по смисъла на член 81 ЕО.

Относно предвидената от Регламент № 1984/83 максимална продължителност на споразумението

45 Със своя първи въпрос, букви б) и в), както и с втория си въпрос, буква б) препращащата юрисдикция иска да установи по същество дали споразумение за изключително снабдяване като разглежданото в главното производство — в случай че попада в приложното поле на член 81 ЕО — може да се ползва от групово освобождаване като предвиденото в Регламент № 1984/83, при условие че са спазени установените от него изисквания, и по-специално това за максималната продължителност на споразумението, както и за предоставянето на икономически и финансови предимства.

46 Посочената юрисдикция по-конкретно търси отговор на въпроса, от една страна, дали за да се спази условието за максимална продължителност, член 10 от Регламент № 1984/83 следва да се тълкува в смисъл, че изисква за прилагане на освобождаването към споразуменията за бензиностанции предимствата, предоставени на оператора на бензиностанцията от доставчика, да бъдат съществени или е достатъчно те да не бъдат незначителни, и от друга страна, дали предоставените от разглеждания в главното производство договор предимства са достатъчни в този смисъл.

47 В самото начало следва да се напомни, че Регламент № 1984/83 е предвиждал прилагането на член 85, параграф 3 от Договора към определени категории споразумения за изключително закупуване, сключени между две предприятия с цел препродажбата на продукти, които могат да попаднат в обхвата на параграф 1 от същия член.

48 Както се уточнява в точка 41 от настоящото съдебно решение, в хипотезата на истинско отношение на представителство, в приложното поле на член 81 ЕО могат да попаднат само клаузите за изключителност и за въздържане от конкуренция, отнасящи се до отношенията между представителя и принципала в качеството им на независими икономически оператори. За сметка на това задълженията относно продажбата на стоките на трети лица за сметка на принципала, макар и да могат — поне някои от тях — да нарушат правилата на конкуренцията, ако са били сключени между две независими предприятия, не следва да се вземат предвид при разглеждането на приложимостта на посочения регламент. В хипотезата на дистрибуторски договор между две независими предприятия следва договорът да се разглежда в неговата цялост, за да се вземе решение за приложимостта на груповото освобождаване.

49 Член 12, параграф 1, буква в) от Регламент № 1984/83 е предвиждал, че в отклонение от максималната продължителност от пет години, приложима като цяло към краткосрочни или средносрочни споразумения за изключително закупуване, каквито съществуват във всички отрасли на икономиката, приложимата към споразуменията за бензиностанции максимална продължителност е била от десет години. Що се отнася до приложимите към тези споразумения особени условия, член 10 от същия регламент е предвиждал, че дистрибуторът се задължава спрямо доставчика да купува само от него, като такова задължение за изключително закупуване се сключва „в замяна на предоставени специални икономически или финансови предимства“.

50 Следва да се констатира, че испанският текст на този член 10 не е уточнявал естеството на споменатите икономически или финансови предимства, за разлика от текстовете на всички други езици, които са използвали термините „особени“ или „специални“, за да квалифицират тези предимства. По силата обаче на постоянна съдебна практика различните езикови редакции на един общностен текст трябва да се тълкуват по еднакъв начин и затова при различие между тези редакции релевантната разпоредба трябва да се тълкува в зависимост от общата структура и целите на правната уредба, част от която тя представлява (вж. Решение от 1 април 2004 г. по дело Borgmann, C-1/02, Recueil, стр. I-3219, точка 25, Решение от 16 септември 2004 г. по дело Комисия/

Испания, C-227/01, Recueil,.стр. I-8253, точка 45 и Решение от 16 март 2006 г. по дело Комисия/Испания, C-332/04, точка 52).

51 Що се отнася до структурата и целите на разглежданата общностна правна уредба, от съображение 13 на Регламент № 1984/83 е произтичало, че споразуменията за зареждане на бензиностанции като общо правило се отличават с това, че доставчикът предоставя на дистрибутора специални икономически и финансови предимства, като оказва принос за неговото финансиране, дава му или осигурява за него заеми при благоприятни условия, предоставя му терен или помещения, необходими за стопанисването на бензиностанцията, снабдява го със съоръжения и оборудване или предприема други инвестиции в негова полза.

52 Освен това съображение 15 на същия регламент е уточнявало, че икономическите и финансови предимства, предоставени на дистрибутора от доставчика, улесняват в значителна степен изграждането или модернизирането, както и поддръжката и използването на бензиностанциите. Съображение 17 е посочвало като пример, че задължение за изключително закупуване на смазки и свързаните с тях изделия на петролна основа може да бъде допуснато само при условие че доставчикът осигурява на дистрибутора специални технически съоръжения за осъществяване на дейност по смазването или финансира снабдяването му с тях.

53 Целта на освобождаването от забраната, прогласена в член 81, параграф 1 ЕО, произтича и от параграф 3, трето тире на този член, според който разпоредбите на посочения параграф 1 не се прилагат към споразуменията, „които допринасят за подобряване на производството или разпространението на стоки или за развитието на техническия или икономическия прогрес, като при това предоставят на потребителите справедлив дял от получените ползи“. Съображения 5 и 6 на Регламент № 1984/83 са уточнявали освен това, що се отнася по-специално до споразуменията за изключително закупуване, че такива споразумения снижават разходите за дистрибуция, ограничават рисковете от промени на пазарните условия, улесняват промоцията на продажбите на една стока, подобряват структурата на дистрибуторската мрежа и качеството на обслужване при продажбите и представляват най-ефективният, а дори и единственият начин за проникване в даден пазар.

54 Оттук произтича, че понятието „специални икономически и финансови предимства“, употребено в член 10 от Регламент № 1984/83, следва да се тълкува в смисъл, че тези предимства безсъмнено са специфични за договорното правоотношение, но трябва и да бъдат съществени, за да обосноват изключително снабдяване с продължителност от десет години. Тези предимства трябва да бъдат в състояние да доведат до подобряване на дистрибуцията, да улесняват инсталирането или модернизацията на бензиностанцията и да снижават разходите за дистрибуция.

55 Що се отнася до въпроса дали такива икономически или финансови предимства като предоставените на Tobar в главното производство са в състояние да обосноват продължителността от десет години на изключителното снабдяване, следва да се напомни споменатата в точка 30 от настоящото решение съдебна практика, според която всяка преценка на обстоятелствата спада към компетентността на националния съд. Ето защо препращащата юрисдикция следва да оцени значимостта на извършените от CEPSA инвестиции, като взема предвид указанията, съдържащи се в точки 51—54 от настоящото съдебно решение.

56 Следва обаче да се уточни, че от акта за препращане е видно, че приложното поле ratione temporis на Регламент № 1984/83 не покрива изцяло периода на изпълнение на разглеждания в главното производство договор, тъй като той е сключен на 17 февруари 1996 г. за продължителност от десет години, а едва в течение на 2003 г. Tobar престава да изпълнява своите договорни задължения. Срокът на действие на посочения регламент е изтекъл на 31 декември 1999 г., но предвиденото от него освобождаване е продължило да се прилага до 31 май 2000 г. по силата на Регламент № 2790/1999, който освен това предвижда преходен период до 31 декември 2001 г., през който съдържащата се в член 81, параграф 1 ЕО забрана не се е прилагала към намиращите се в сила към 31 май 2000 г. споразумения, които не са отговаряли на условията за освобождаване, предвидени от последния регламент, но са отговаряли на условията, предвидени от Регламент № 1984/83. Ето защо, за да се даде полезен отговор на препращащата юрисдикция, следва да се разгледат и условията за освобождаване, приложими по силата на Регламент № 2790/1999.

57 Този регламент, приложим към категории вертикални споразумения и съгласувани практики, не съдържа специални разпоредби относно споразуменията за бензиностанции. Съгласно неговия член 3, параграф 1 освобождаването, предвидено в този регламент, се прилага, при условие че пазарният дял, притежаван

от доставчика, не надвишава 30 % от релевантния пазар, на който той продава договорните стоки или услуги. За разлика от Регламент № 1984/83 Регламент № 2790/1999 предвижда в своя член 5, буква а), че предвиденото в член 2 от него освобождаване не се прилага към никое пряко или косвено задължение за въздържане от конкуренция, „продължителността на което е неограничена или надхвърля пет години“, и че „задължение за въздържане от конкуренция, което може мълчаливо да бъде подновено след петгодишен период, трябва да се счита за сключено за неопределен срок“.

58 В хипотезата, при която препращащата юрисдикция стигне до извода, че продължителността на споразумението за изключително снабдяване отговаря на условието относно максималната продължителност, предвидено в член 12, параграф 1, буква в) от Регламент № 1984/83, тя ще трябва да провери също дали това споразумение отговаря и на изискването за максимална продължителност, допустима по силата на Регламент № 2790/1999, а именно пет години.

59 В това отношение е важно да се знае дали споразумението за изключителност е отговаряло на предвидените от Регламент № 2790/1999 условия за освобождаване, считано от 1 юни 2000 г. — датата, на която този регламент е станал приложим. В случай че е следвало да се отговори отрицателно, преходен период до 31 декември 2001 г. би бил приложим към споменатото споразумение само ако то е отговаряло на условията за освобождаване, предвидени от Регламент № 1984/83.

60 От разпоредбите на Регламент № 2790/1999 произтича, че предвиденото от него освобождаване е приложимо от 1 юни 2000 г. към споразуменията, чиято продължителност не надхвърля пет години. Член 12, параграф 2 от същия регламент предвижда обаче преходен период до 31 декември 2001 г. за споразуменията, намиращи се в сила на 31 май 2000 г., които не отговарят на предвидените от този регламент условия за освобождаване, но отговарят на условията за освобождаване, предвидени от Регламент № 1984/83. Препращащата юрисдикция следва да провери в конкретния случай, в зависимост от това дали разглежданият в главното производство договор е отговарял или не на условията за освобождаване по Регламент № 1984/83, считано от коя дата клаузата за изключителност трябва да се разглежда с оглед на Регламент 2790/1999.

61 Освен това посочената юрисдикция следва да прецени дали в светлината на член 5, буква а) от Регламент № 2790/1999 не може да се счита, че клаузата

от разглеждания в главното производство договор за продължаването му с последователни периоди от по пет години чрез изрично писмено съгласие с предизвестие от поне шест месеца предвижда, че този договор е бил сключен за неопределена продължителност, което би довело до изключването му от правото да се ползва от груповото освобождаване.

62 С оглед на предходните съображения на първия въпрос, букви б) и в), както и на втория въпрос, буква б) следва да се отговори, че договор за изключително снабдяване като разглеждания в главното производство може да се ползва от предвиденото в Регламент № 1984/83 групово освобождаване, ако е съобразен с максималната продължителност от десет години, посочена в член 12, параграф 1, буква в) от същия регламент, и ако в замяна на изключителността доставчикът предоставя на оператора на бензиностанцията съществени икономически предимства, които допринасят за подобряване на дистрибуцията, улесняват инсталирането или модернизацията на бензиностанцията и снижават разходите за дистрибуция. Препращащата юрисдикция следва да прецени дали тези условия са изпълнени в делото по главното производство.

Относно определянето на продажната цена за потребителите

63 Със своя втори въпрос, буква в) препращащата юрисдикция по същество иска да установи дали членове 10—13 от Регламент № 1984/83 следва да се тълкуват в смисъл, че изключват прилагането на груповото освобождаване към договор за изключително снабдяване поради обстоятелството, че последният предвижда определянето на продажната цена за потребителите от доставчика. При утвърдителен отговор препращащата юрисдикция желае да узнае дали разрешението за намаляване на тази продажна цена, без да се засягат приходите на доставчика, прави освобождаването отново приложимо.

64 Най-напред следва да се напомни, както бе посочено в точка 42 от настоящото съдебно решение, че в хипотезата на договорно правоотношение между две предприятия прилагането на груповото освобождаване е изключено, ако освен клауза за изключително снабдяване сключеният между тях договор съдържа

клауза, която предвижда определянето на продажната цена за потребителите от доставчика.

65 Всъщност член 11 от Регламент № 1984/83 е изброявал изчерпателно задълженията, които е можело да се възложат на дистрибутора освен клаузата за изключителност, сред които определянето на продажната цена за потребителите не е фигурирало. По смисъла на съображение 8 от същия регламент „други ограничаващи конкуренцията задължения, и в частност такива, които ограничават свободата на дистрибутора да определя своите цени [...] не могат да бъдат освободени по силата на настоящия регламент“ [неофициален превод]. Следователно определянето от CEPSA на продажната цена на петролните продукти за потребителите би представлявало ограничение на конкуренцията, което не би било покрито от освобождаването, предвидено в член 10 от посочения регламент (вж. Решение по дело CEEES, точка 64).

66 От акта за препращане обаче е видно, че на 2 ноември 2001 г. CEPSA изпраща на Tobar писмо, с което му позволява да намали продажната цена, без да засяга приходите на доставчика. В своите писмени и устни становища CEPSA поддържа, че такова разрешение е съществувало от момента на сключването на разглеждания в главното производство договор и че Tobar в действителност го е използвал дори преди изпращането на това писмо. Tobar настойчиво оспорва това твърдение и подчертава, че е невъзможно този договор да се измени законосъобразно чрез едностранен акт.

67 При такова положение с оглед разпределението на компетенциите между националните юрисдикции и Съда препращащата юрисдикция следва да прецени условията на определянето на продажната цена за потребителите в главното производство, както и съществуването в националното право на възможност за едностранно изменение на клаузата, която ръководи определянето на посочената цена.

68 Ако се предположи, че препращащата юрисдикция стигне до извода, че такова едностранно изменение е възможно по силата на националното право, тогава би следвало да се разгледат условията за освобождаване, намиращи се в сила към датата на даденото от CEPSA разрешение.

69 Всъщност през месец ноември 2001 г. Регламент № 2790/1999 е бил приложим към споразуменията, които не са се ползвали от преходния период, предвиден в член 12, параграф 2 от Регламент № 2790/1999, поради обстоятелството, че не се отговаряли на условията за освобождаване, предвидени в Регламент № 1984/83. Според член 4, буква а) от първия регламент предвиденото в член 2 от същия регламент освобождаване не се е прилагало към вертикалните споразумения, които имат за предмет „ограничаването на способността на купувача да определя продажната си цена, без това да нарушава възможността на доставчика да налага максимална продажна цена или да препоръчва продажна цена, при условие че не достигат до фиксирана или минимална продажна цена в резултат на натиск или по подбуди, предложени от някоя от страните“.

70 Оттук произтича, че следва да се провери дали определянето на максималната продажна цена не остава в действителност фиксирана или минимална продажна цена, като при това се отчита съвкупността от договорните задължения, както и поведението на страните в главното производство.

71 Тъй като Съдът не е в състояние да прецени степента на свобода, с която Tobar е разполагал при определяне на продажната цена на петролните продукти за потребителите вследствие на разрешението, предоставено на това дружество с писмото на CEPSA от 2 ноември 2001 г., препращащата юрисдикция следва да разгледа дали това разрешение отговаря на реална възможност за дистрибутора да намали тази продажна цена, като се отчита конкретният ефект на съвкупността от клаузите в разглеждания по главното производство договор в техния икономически и юридически контекст. Важно е по-специално да се провери дали подобна продажна цена за потребителите в действителност не е фиксирана посредством косвени или прикрити способи като фиксиране на маржа на оператора на бензиностанцията, заплахи, сплашване, предупреждения, санкции или подбуди.

72 В случай че препращащата юрисдикция стигне до извода, че Tobar в действителност е било длъжно да спазва наложената от CEPSA фиксирана или минимална продажна цена, посоченият договор не би могъл да се ползва от груповото освобождаване, установено с Регламент № 2790/1999. Когато обаче дадено споразумение не отговаря на всички условия, предвидени с въвеждащ освобождаване регламент, то попада под предвидената в член 81, параграф 1 ЕО забрана само ако има за цел или за резултат ограничаването в значителна степен на конкуренцията вътре в общия пазар и ако е в състояние да засегне търговията между държавите-членки (вж. в този смисъл Решение по дело Cabour, посочено по-горе, точка 48). В този последен случай и при липса на индивидуално

освобождаване по силата на член 81, параграф 3 ЕО споразумението относно цените би било нищожно по право в съответствие с параграф 2 от същия член.

73 Напротив, ако едностранното изменение на разглеждания в главното производство договор е довело до привеждане на клаузата относно продажната цена на петролните продукти за потребителите в съответствие с правилата за конкуренцията, този договор би се ползвал в такъв случай от груповото освобождаване, при условие че отговаря на всички условия, предвидени от Регламент № 2790/1999. Както обаче основателно изтъква генералният адвокат в точка 94 от своето заключение, подобно изменение не би могло да доведе до действителността с обратна сила на посочения договор с оглед на груповото освобождаване, предвидено от Регламент № 1984/83.

74 Всъщност от постоянна съдебна практика произтича, че щом условията за прилагане на член 81, параграф 1 ЕО са налице и съответното споразумение не може да обоснове предоставянето на освобождаване по член 81, параграф 3 ЕО, всеки може да се позовава на предвидената в параграф 2 от същия член нищожност. Тъй като тази нищожност има абсолютен характер, тя може да засегне всички последици, минали или бъдещи, на съответното споразумение (Решение от 13 юли 2006 г. по дело Manfredi и др., C-295/04—C-298/04, Recueil, стр. I-6619, точка 57 и цитирана съдебна практика).

75 Въпросът дали нищожността на клаузата относно определянето на продажната цена на петролните продукти за потребителите води до това, че разглежданият в главното производство договор става нищожен по право в своята цялост, е предмет на първия въпрос, буква г), на който е отговорено в точки 78—80 от настоящото съдебно решение. В случай обаче, че препращащата юрисдикция установи нищожността по право на посочения договор в неговата цялост, въпросът дали той може да стане действителен вследствие на изменението на клаузата относно продажната цена попада, както основателно поддържа Комисията на Европейските общности, в обсега на националното договорно право.

76 От изложеното дотук следва, че на втория въпрос, буква в) е уместно да се отговори, че членове 10—13 от Регламент № 1984/83 трябва да се тълкуват в смисъл, че изключват прилагането на груповото освобождаване към договор за изключително снабдяване, който предвижда определянето от доставчика

на продажната цена за потребителите. Препращащата юрисдикция следва да провери дали по силата на националното право договорната клауза относно тази продажна цена може да се измени с едностранно разрешение от доставчика като това в главното производство и дали нищожен по право договор може да стане действителен вследствие на изменение на тази договорна клауза, водещо до привеждането ѝ в съответствие с член 81, параграф 1 ЕО.

Относно последиците от евентуална нищожност на споразумението в приложение на член 81, параграф 2 ЕО

77 Със своя първи въпрос, буква г) препращащата юрисдикция иска да установи дали предвидената в член 81, параграф 2 ЕО нищожност по право засяга разглеждания в главното производство договор в неговата цялост или единствено клаузите, които са несъвместими с параграф 1 от същия член.

78 В това отношение следва да се напомни, че според постоянната практика на Съда нищожността по право на споразумение по смисъла на член 81, параграф 2 ЕО се прилага само към елементите от споразумението, които са засегнати от забраната, предвидена в параграф 1 от този член, или към договора в неговата цялост, ако не изглежда, че тези елементи могат да се отделят от самото споразумение (вж. по-специално Решение от 30 юни 1966 г. по дело LTM, 56/65, Recueil, стр. 337, 360 и Решение по дело Delimitis, посочено по-горе, точка 40).

79 Ако тези елементи могат да се отделят от споразумението, последиците от нищожността за всички други елементи или за други произтичащи от него задължения не спадат към приложното поле на общностното право. Ето защо препращащата юрисдикция следва да прецени в съответствие с приложимото национално право обхвата и последиците за всички договорни правоотношения на евентуална нищожност на определени договорни клаузи по силата на член 81, параграф 2 ЕО (вж. по-специално Решение от 18 декември 1986 г. по дело VAG France, 10/86, Recueil, стр. 4071, точки 14 и 15, Решение по дело Cabour, посочено по-горе, точка 51, както и Решение от 30 ноември 2006 г. по дело Brünsteiner и Autohaus Hilgert, C-376/05 и C-377/05, Recueil, стр. I-11383, точка 48).

80 Следователно на първия въпрос, буква г) следва да се отговори, че предвидената в член 81, параграф 2 ЕО нищожност по право засяга договора в неговата цялост само в случай че несъвместимите с параграф 1 от същия член клаузи не могат да се отделят от самия договор. В противен случай последиците от нищожността по отношение на всички други елементи от договора не спадат към приложното поле на общностното право.

По съдебните разноски

81 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред препращащата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (трети състав) реши:

1) Договор за изключително снабдяване с моторни и други горива, както и със смазки и други свързани продукти може да попада в приложното поле на член 81, параграф 1 ЕО, когато операторът на бензиностанцията поема в значителна степен един или няколко финансови и търговски риска, свързани с продажбата на тези продукти на трети лица, и когато този договор съдържа клаузи, които могат да нарушат конкуренцията като клаузата за определянето на продажната цена за потребителите. В случая, когато операторът на бензиностанцията не поема такива рискове или поема само незначителна част от тях, в приложното поле на посочената разпоредба могат да попаднат единствено задълженията, възложени на оператора в рамките на предлаганите от него посреднически услуги на принципала, каквито са клаузите за изключителност и за въздържане от конкуренция. Препращащата юрисдикция следва да провери освен това дали сключеният на 7 февруари 1996 г. договор между CEPSA Estaciones de Servicio SA и LV Tobar e Hijos SL има за резултат предотвратяване, ограничаване или нарушаване на конкуренцията по смисъла на член 81 ЕО.

2) Договор за изключително снабдяване като споменатия в предходната точка на настоящия диспозитив може да се ползва от групово освобождаване, предвидено в Регламент № 1984/83 на Комисията от 22 юни 1983 година за прилагането на член [81], параграф 3 от Договора към категории споразумения за изключително закупуване, изменен с Регламент (ЕО) № 1582/97 на Комисията от 30 юли 1997 година, ако е съобразен с максималната продължителност от десет години, посочена в член 12, параграф 1, буква в) от същия регламент, и ако в замяна на изключителността доставчикът предоставя на оператора на бензиностанцията съществени икономически предимства, които допринасят за подобряване на дистрибуцията, улесняват инсталирането или модернизацията на бензиностанцията и снижават разходите за дистрибуция. Препращащата юрисдикция следва да прецени дали тези условия са изпълнени в делото по главното производство.

3) Членове 10—13 от Регламент № 1984/83, изменен с Регламент № 1582/97, трябва да се тълкуват в смисъл, че изключват прилагането на груповото освобождаване към договор за изключително снабдяване, който предвижда определянето от доставчика на продажната цена за потребителите. Препращащата юрисдикция следва да провери дали по силата на националното право договорната клауза относно тази продажна цена може да се измени с едностранно разрешение от доставчика като това в главното производство и дали нищожен по право договор може да стане действителен вследствие на изменение на тази договорна клауза, водещо до привеждането ѝ в съответствие с член 81, параграф 1 ЕО.

4) Предвидената в член 81, параграф 2 ЕО нищожност по право засяга договора в неговата цялост само в случай че несъвместимите с параграф 1 от същия член клаузи не могат да се отделят от самия договор. В противен случай последиците от нищожността по отношение на всички други елементи от договора не спадат към приложното поле на общностното право.

Подписи